

LAKIALOITE 21/2006 vp

Laki perusopetuslain 4 ja 25 §:n muuttamisesta

Eduskunnalle

Lakialoitteessa ehdotetaan perusopetuslain muuttamista niin, että kunnan velvollisuus järjestää perus- ja esiopetusta ulotetaan koskemaan myös niitä lapsia, joiden maassaolon perusteena on tilapäinen oleskelulupa. Vastaavasti lakialoitteessa ehdotetaan oppivelvollisuuden laajentamista koskemaan myös näitä tilapäisen oleskeluluvan omaavia lapsia. Ehdotuksen tarkoituksena on varmistaa, että jokaisella Suomessa asuvalla lapsella on oikeus käydä koulua riippumatta siitä, millaiseen oleskelulupaan hänen maassaolonsa perustuu.

Suomi on sitoutunut YK:n taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa siihen, että kaikilla henkilöillä on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Perusopetuksen saaminen on yksi niistä keskeisistä ihmisen oikeuksista, jotka olemme päättäneet taata kaikille. YK:n vuosituhatjulistuksessa Suomi on yhdessä muiden maiden kanssa sitoutunut tekemään työtä, jotta oikeus perusopetukseen toteutuu kaikkien osalta myös kehitysmaissa vuoteen 2015 mennessä. Tässä kontekstissa on hieman yllättävää, ettei oikeus peruskoulun käymiseen ole Suomessa taattu niiden lasten osalta, joiden oleskelu perustuu tilapäiseen oleskelulupaan.

Oikeudesta peruskoulutukseen ja perusopetuksen järjestämisestä säädetään perustuslaissa ja perusopetuslaissa. Perustuslain 16 §:n mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Perusopetuksen järjestäminen on kunnan tehtävä. Perusopetuslain 4 §:n mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella

asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Koulunkäyntiä ei ole sidottu kansalaisuuteen, mutta oikeuden universaaliutta rajoittaa sen kiinnittäminen kunnassa asumiseen. Suomessa ei ole yhtenäistä käytäntöä kotikunnan antamisesta tilapäisellä statuksella maassa oleskeleville henkilöille. Kunta tai muu opetuksen järjestäjä voi kuitenkin ottaa lapsen oppilaaksi perusopetukseen tai esiopetukseen siitä riippumatta, katsotaanko lapsen asuvan vakinaisesti siinä kunnassa, jossa hän oleskelee.

Koulunkäyntioikeuden puuttuminen koskettaa mm. niitä lapsia, joita ei ole voitu kielteisen turvapaikkapäätöksen jälkeen palauttaa kotimaahansa. Viime vuonna 259 turvapaikanhakijalle myönnettiin tilapäinen oleskelulupa palauttamisen estymisen vuoksi. Tällaisen oleskeluluvan saajista valtaosa oli Afganistanin, Irakin ja Somalián kansalaisia. Tilapäinen oleskelulupa myönnetään korkeintaan vuodeksi kerrallaan ja kahden vuoden jälkeen henkilöille myönnetään jatkuva oleskelulupa. On mahdollista, että olojen vakiinnuttua nämä henkilöt voivat palata kotimaahansa, mutta siitä ei ole olemassa takeita.

Käytännössä tilapäisen oleskeluluvan saaneista turvapaikanhakijoista vain pieni osa on lapsia, ja suurimmalle osalle heistä on järjestynyt mahdollisuus käydä koulua siinä kunnassa, jossa he oleskelevat. Koulunkäynnin järjestäminen näille lapsille on järkevää ja kohtuullista, koska jo yksikin vuosi on lapsen kehityksessä pitkä aika. Koulunkäynti myös normalisoi lapsen elämää uudessa ympäristössä ja helpottaa

selviytymistä aiemmista mahdollisesti hyvinkin traagisista perhettä kohdanneista kokemuksista.

Kouluun pääsyssä on silti ollut myös ongelmia, eivätkä kaikki kunnat ole hyväksyneet tilapäisen oleskeluluvan saaneita lapsia oppilaaksi. Tällä hetkellä on meneillään ainakin yksi oikeusprosessi, jossa on valitettu lapsen koulunkäynnin torjumisesta. Lakiehdotuksen tarkoituksena on varmistaa, ettei tällaisia ongelmia jatkossa enää ole, vaan jokaisen Suomessa asuvan lapsen oikeus perusopetukseen on taattu riippumatta siitä, millaiseen oleskelulupaansa hänen maassaolonsa perustuu.

Tilapäisellä oleskeluluvalla Suomessa oleilevien turvapaikanhakijoiden tilanne on laajem-

minkin ongelmallinen. Nämä henkilöt ovat laillisesti maassa, mutta heillä ei ole oikeutta koulunkäynnin lisäksi myöskään terveydenhuoltoon tai sosiaaliturvaan. Työnteko-oikeus on senkin rajattu. Ensimmäisenä vuonna tilapäisen oleskeluluvan myöntämisen jälkeen työnteko-oikeutta ei ole. Näiden henkilöiden asema tarvitsee pikaisesti laajempaa tarkastelua, jonka perusteella heidän asemaansa kohtuullistetaan.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

perusopetuslain 4 ja 25 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä elokuuta 1998 annetun perusopetuslain (628/1998) 4 §:n 1 momentti ja 25 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä on 4 §:n 1 momentti laissa 1288/1999, seuraavasti:

4 §

Velvollisuus järjestää perusopetusta ja esiopetusta

Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta. Tämä kunnan velvollisuus koskee myös opetuksen järjestämistä niille oppivelvollisille, joiden oleskelu kunnassa perustuu tilapäiseen oleskelulupaansa. Lisäksi kunta on velvollinen järjestämään oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta 25 §:n 2 momentissa tarkoitetun pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille ja niille lapsille, jotka 27 §:n mukaisesti aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kunta voi järjestää tässä laissa tarkoitetut palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa taikka hankkia ne 7 tai 8 §:ssä tarkoitetulta perusopetuksen järjestäjäl-

tä. Kunta voi hankkia esiopetuspalvelut myös muulta julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Kunta vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään tämän lain mukaisesti.

25 §

Oppivelvollisuus

Suomessa vakinaisesti asuvat lapset ovat oppivelvollisia. Oppivelvollisia ovat lisäksi lapset, jotka oleskelevat Suomessa tilapäisellä oleskeluluvalla. Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jona lapsi täyttää seitsemän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 10 vuotta.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä elokuuta
2006.

Helsingissä 21 päivänä maaliskuuta 2006

Anni Sinnemäki /vihr